visat.

primavera 2023

«Sigueu moderns, llegiu els clàssics». La col·lecció Petits Plaers

Blanca Pujals

La idea dels Petits Plaers neix de la pròpia experiència com a lectora i prescriptora de llibres als meus amics. Vaig estudiar Dret a la UPF i els meus amics són advocats, farmacèutics, enginyers o economistes més que no pas de lletres. Quan vam acabar la carrera i disposàvem de més temps per llegir, molts van voler recuperar l'hàbit de la lectura i em demanaven que els recomanés llibres. Em vaig fixar que quan els deixava nouvelles, tenien molt d'èxit i me'n demanaven més. En canvi, quan eren llibres de més de 200 pàgines, trigaven a tornar-me'ls i s'empantanegaven. A més, em comentaven que quan anaven a la llibreria, no sabien trobar aquesta mena de llibres breus, els saturava la sobreoferta existent, acabaven comprant qualsevol best-seller i quedaven, doncs, desanimats amb la lectura. Quan vaig començar el Màster d'Edició a la UPF, ben aviat vaig tenir la idea dels Petits Plaers: hi havia demanda d'una col·lecció de novel·les breus de qualitat, que t'oferís la tria d'aquests títols que es llegeixen d'una tirada. A més, molts dels relats eren inèdits o estaven descatalogats, perquè aquí no hi havia gaire tradició de publicar novel·la breu.

El primer estigma que volia trencar, i no només entre els joves, era que els clàssics són avorrits i que ni aconseguirien sentir-los propers ni els distrauria. També crec que no hem de témer de fer servir la paraula «clàssic», perquè no cal que un llibre acumuli la pols dels segles per ser-ho: si el segle xx ens ha ensenyat alguna cosa, és que la literatura actual és plena de clàssics. Amb Petits Plaers volia eliminar el prejudici que els clàssics són feixucs. La gent tot sovint llegeix per esbargir-se i pensa que amb un clàssic no li passarà. Que provin de llegir Turguènev!!! Un clàssic és un llibre que ha passat la prova del temps, que ha agradat a molts lectors abans que a tu. Si ens fiem de les ressenyes del Tripadvisor, per què no ens hem de refiar de la de milers de lectors?

Amb els Petits Plaers, per l'extensió, molts lectors han gosat llegir clàssics i grans autors. I han vist que no només no hi han de tenir por, sinó que a més s'ho poden passar molt i molt bé, i que tenen l'afegit del que ens dona la bona literatura.

Crec que no cal cap requisit acadèmic per llegir un clàssic. Tothom té els seus gustos i cadascú trobarà l'estil que més li agradi, però tots podem llegir clàssics i a tots ens poden agradar. Al cap i a la fi, la necessitat d'escoltar bones històries i evadir-se és molt antiga. Trobo que és un error fer creure a la gent que no està capacitada per seguir un clàssic perquè no té una preparació concreta, i és negar a una gran part de la població tot un món sense límits. És un esnobisme i un classisme que fan molt de mal. Amb Petits Plaers volia demostrar que hi ha un clàssic per a cadascú i que poden ser addictius.

Els lectors han respost als Petits Plaers de manera engrescadora, han començat a fer la col·lecció completa i molt sovint també s'han atrevit a llegir obres més llargues del mateix autor. Si has gaudit tant de 100 pàgines, això t'esperona a provar de llegir-ne 200 o 300.

El que costa d'aconseguir és que el lector estigui pendent i vagi a buscar el llibre següent de la col·lecció. Per correspondre a aquesta confiança que m'han fet els lectors de fer la col·lecció completa i llençar-se al Petit Plaer següent tot i desconèixer-ne de vegades l'autor i el títol, crec que és molt important tenir un compromís fort amb el lector a l'hora de construir el catàleg. Els llibres sempre han de complir dos criteris per poder formar part del catàleg de la col·lecció: ser obres d'alta literatura i que enganxin, que te les llegeixis d'una tirada i que t'engresquin a llegir-ne més.

També he procurat que sigui un catàleg variat: literatura francesa, russa, japonesa, alemanya, italiana... De fet, una de les coses que ens fa més il·lusió és que molta gent ha gosat entrar a literatures estrangeres molt diferents que li feien respecte (russa i japonesa, sobretot) gràcies als Petits Plaers, que els serveixen de porta d'entrada. Són una finestra a un temps, un lloc i un moment. Et permeten durant un parell d'hores ser espectador d'una història a la Rússia tsarista, al Japó més tradicional de l'època Meiji, en un estiu al Cannes dels anys seixanta...

Per mi, hi ha dues claus per acostar un clàssic al lector actual: el disseny de les col·leccions i les traduccions.

Començo per la traducció. És importantíssim que funcioni bé i que sigui en un català correcte, literari però accessible. No hem d'afegir més barreres al lector. Una bona traducció és essencial per entrar en un clàssic; el lector les ha de sentir pròximes. Les traduccions de Petits Plaers, tot i que són d'una altíssima qualitat literària, no estan fetes en un llenguatge acadèmic ni carrincló, ni passat de moda ni encarcarat. Estan fetes amb un català ric i ple de matisos, però amb un català actual. Els personatges diuen frases normals, amb fidelitat a l'original, però sense que semblin figures de cera.

Estic infinitament agraïda a la feina dels traductors. Sense la seva mediació, no hauríem pogut llegir alguns dels nostres llibres preferits. Com podríem llegir Txèkhov sense saber rus, Zweig sense saber alemany, Pirandello sense saber italià o Colette sense saber francès? Ja no només és que desconeguem algunes llengües, sinó que també desconeixem alguns alfabets! A la col·lecció Petits Plaers, per exemple, tenim traduccions de tres alfabets diferents!

Les traduccions han tingut, des dels orígens, un paper important per fixar l'idioma, difondre la cultura i estimular la creació pròpia. Els textos literaris més antics que posseïm en llengua catalana són justament traduccions, com la del Liber iudicorum visigòtic o les Homilies d'Organyà. Al segle xiv, Pere el Cerimoniós ja va crear una escola de traductors i intentà posar a l'abast del públic laic el patrimoni cultural dels clergues.

Carles Riba, i en general el moviment noucentista, creia que la traducció era una obra de combat, en part perquè ajudava a domar i conquerir la llengua, a treballar-la i fer-la dúctil per expressar qualsevol concepte, però també perquè posava la cultura catalana en relació amb d'altres, especialment amb les grans cultures europees. I aquest era el veritable combat per a la llengua, la literatura i la cultura catalanes: obrir-se al món, connectar amb temàtiques i interessos universals, traduir i ser traduït.

Els autors de les obres que formen part de les col·leccions de les quals soc editora visqueren i escrigueren al final del segle xix i al principi del xx. Però, en canvi, el lector les ha sentides molt pròximes i l'han interpel·lat directament. Com pot ser, això? I encara més tenint en compte que s'esdevenen en escenaris que, moltes vegades, no ens poden ser més llunyans: disposem de relats russos

de Turguènev, Txèkhov o Kuprín, en què l'acció transcorre entre datxes, trineus i camps plens de neu; de relats de Tanizaki o Ogai Mori al delicat Japó, amb quimonos, tasses de te i instruments de notes fines, o bé d'altres de les Brontë, a l'Anglaterra més victoriana. Com pot ser que el lector les senti tan acostades? Com pot ser que gent jove comparteixi a Twitter i Tik Tok frases que Jane Austen o les Brontë van escriure fa gairebé dos segles?

El motiu pel qual aquesta vegada les ha sentides pròximes crec que és per la traducció:

«–Per què no dius res? –va preguntar aleshores–. Ah, es clar. Quina llàstima que no aprovessis l'examen. No podries haver estudiat?»

Aquesta frase està agafada a l'atzar d'*Aquell estiu sufocant*, un Petit Plaer escrit en alemany per Eduard von Keyserling l'any 1906, però podria formar part de qualsevol llibre de la Sally Rooney o de qualsevol conversa sentida al carrer.

A Petits Plaers tenim la sort de disposar de traductors esplèndids, com Xavier Pàmies, Marta Pera, Xavier Zambrano, Jaume Creus, Arnau Barios, Josep M. Pinto, Clara Formosa, Maria Rosich, Albert Nolla…

Aquí, afortunadament, penso que tenim una tradició que admira i respecta els traductors. Potser som el país on més es reivindica la figura del traductor amb una cosa que per a mi és absolutament essencial: posar-ne el nom a la coberta. És un sinònim de qualitat i permet ressaltar la bona feina d'uns professionals sense els quals no tindríem accés a moltíssimes obres que són essencials i que ens ajuden a construir el nostre marc cultural i social. A més, es va creant una relació de confiança: coneixes el nom del traductor, n'has llegit altres traduccions, saps que fa bona feina i que agafa projectes bons, i això per a mi i per als lectors és una altra garantia que dona seguretat.

Si bé aquí estem molt acostumats a posar el nom a la coberta, no és pas una pràctica gaire estesa. Al mercat en castellà hi ha editorials independents i de prestigi que sí que ho han començat a fer, però no és pas habitual. Al món anglosaxó el panorama és més decebedor: la reivindicació que el nom del traductor aparegui a la coberta ve de lluny, però ha estat aquests darrers mesos que s'ha posat més en

relleu gràcies a la campanya #TranslatorsOnTheCover. La iniciativa ha tingut molt d'èxit, i potser es deu al fet que ells tradueixen poc i l'arribada de literatura traduïda requereix una especial rellevància.

Quant al disseny, tenia clar que havia de ser molt distintiu, atractiu i actual. Les coses entren pels ulls, i els llibres també. Si una coberta és passada de moda o carrinclona, ja tenim un primer escull. Quan una coberta és bonica i seductora, t'anima a comprar-lo i llegir-lo, i després tenir-lo a casa en un lloc visible. Això ho he pogut comprovar tant amb els Petits Plaers com amb el Club Victòria.

Havia de ser diferent de tot el que es feia, molt elegant i atractiu, que et fes l'efecte d'endur-te un producte molt cuidat i treballat. I havia de ser molt identificable. Això és essencial per mantenir el vincle de confiança amb el lector. El lector ha de poder entrar a la llibreria, identificar ràpidament la col·lecció i, com que ja confia en el catàleg, agafar-ne qualsevol altre títol amb la seguretat que el tema li agradarà més o menys, però que no perdrà el temps. El dissenyador de Viena, l'Andy Noguerón, em va fer dues propostes, una de més clàssica, amb un quadre al fons, i una altra de més trencadora i moderna, amb formes més abstractes. Ho vaig tenir claríssim. Al dissenyador també li agradava molt més i per a ell era un repte més interessant.

L'interior del llibre també està molt cuidat, per acompanyar el lector des de la primera pàgina. Sempre hi posem una cita de Txèkhov, el primer autor de la col·lecció, que m'encanta: «L'art d'escriure consisteix a dir molt en poques paraules». Cada capítol té un detall del dibuix de la coberta. I sempre hi ha uns colofons magnífics a càrrec de l'editora, Isabel Monsó.

Des del principi, teníem clar quin seria el nostre target objectiu, però jo tenia el somni de traspassar aquesta frontera i arribar a més lectors i, sobretot, als lectors més joves, que seran els lectors del futur. En la nostra llengua i en la nostra cultura no ens podem permetre no tenir un relleu generacional de lectors.

Actualment, el lector tipus de Petits Plaers és molt variat, i això és fantàstic. És, al cap i a la fi, qualsevol persona amb ganes de llegir, sigui molt lectora o faci anys que no llegeix, tingui amplis coneixements humanístics o no hagi tornat a la literatura des de l'escola. Les edats i el sexe també són molt variats. És molt bonic

que un mateix llibre emocioni igual un noi de vint anys que una dona de setanta-cinc. Això ens demostra que la bona literatura no entén ni de sexe ni d'edat, que tots estem convidats a gaudir-la.

A més, hi ha anècdotes que fan il·lusió, com quan en Marc Giró em va comentar que els dies que va estar ingressat a l'UCI per covid només llegia Petits Plaers tant per qüestions pràctiques (pel pes) com pel contingut. Més d'una mare m'ha comentat que se'ls llegia tots perquè eren els únics que podia aguantar amb una mà mentre alletava. També es veu que són força populars entre la gent que va al fisio, perquè duren una sessió.

Realment, és molt bonic veure com col·leccions que es dediquen a recuperar clàssics, com Petits Plaers o el Club Victòria, han tingut una acollida tan gran entre la generació Z i els millenials.

Penso que hi ha hagut diversos factors que han fet que això passés, com és ara l'estètica de la col·lecció, molt moderna i seductora, que els crida l'atenció i fa que vulguin recrear-se en l'acte de la lectura. Els Petits Plaers també s'adapten molt bé als ritmes de vida frenètics que portem actualment, amb poc temps per llegir i la competència de les xarxes socials, les plataformes audiovisuals...

És molt fàcil externalitzar la culpa i dir que «la gent no llegeix clàssics», o encara més agosarat, que «els joves no llegeixen», perquè els informes de lectura de cada any desmenteixen aquesta darrera sentència. El que no podem fer és ignorar i girar l'esquena a una part important del públic quan promovem els nostres llibres. No només hem de parlar de les nostres edicions per les vies «convencionals», com la ràdio, la televisió o la premsa escrita. També hi hem d'arribar per les vies que els lectors joves fan servir per consumir continguts: pòdcasts, Twitter, Instagram, Twitch, i cada cop més el Tik Tok. Considero que la nostra presència a les xarxes ha estat absolutament clau per arribar al jovent.

Les xarxes, a més, tenen un avantatge del qual mai havíem gaudit tant: el luxe del feedback directe del lector en temps real, des que anunciem la novetat fins que la llegeixen, i les reaccions, expectatives, opinions... I veure els comentaris de lectors interactuant entre ells.

Fa anys que llegir havia passat a ser un acte solitari i molta gent s'hi sentia sola, perquè al seu voltant no tenia ningú amb qui comentar els llibres. Gràcies a les xarxes, s'han creat comunitats de lectors magnífiques, que no només fan molta companyia, sinó que ofereixen molts títols nous gràcies a les recomanacions. Amb la pandèmia, aquestes comunitats es van fer molt més grans. I també va passar una cosa que poca gent hauria esperat: van aparèixer molts creadors de contingut en català. Com que no teníem amb qui parlar al costat, la gent es comunicava per les xarxes, i com que no era res performatiu o amb voluntat professional (d'esdevenir un influencer i monetitzar aquest contingut), sinó sincer i genuí, s'expressaven amb la llengua que els era habitual. Tenir no només referents, sinó gent propera que compartia les seves lectures en català, va fer que es normalitzés i que molta més gent s'hi atrevís. Durant el confinament es van crear de manera espontània clubs de lectura a Instagram que comentaven Petits Plaers o Twitch en què comentaven amb una tassa de te i una brusa de flors Seny i sentiment, del Club Victòria. Disposem d'una comunitat molt gran i molt fidel a xarxes.

Les xarxes també han permès compartir tota la part de l'edició que normalment no es coneix quan es compra el llibre: podem explicar el perquè de les cobertes, el procés d'edició... Això ha fet que els lectors se sentin molt més pròxims els llibres. De fet, els fils que expliquen les cobertes dels Petits Plaers s'han fet «virals» diversos cops i els reclamen a les xarxes cada cop que surt un nou Petit.

Els fils a Twitter ens han donat moltíssim joc i a les nostres col·leccions hi hem aplicat ràpidament totes les tendències. Per exemple: «Quin és el teu Petit Plaer segons la teva cançó preferida de Tyets?» el mateix dia que en sortia el CD, o «Quin és el teu Petit Plaer segons el teu membre preferit de la Família Reial Britànica?» el dia que es va morir la reina, «Quin és el teu Club Victòria segons la teva cançó de Taylor Swift»...

A Instagram hem pogut explorar molt més el vessant més estètic de les col·leccions, en què els bodegons de Viena amb les composicions dels llibres ja són coneguts i recreats pels nostres estimats lectors, que creen uns bodegons de luxe. És bonic veure durant el cap de setmana o les vacances on s'han endut el seu llibre de Viena, gràcies als seus instastorys maquíssims en què ens etiqueten. Fa gràcia veure que els Petits volten més el món que tu i que els lectors se

senten prou orgullosos d’estar-los llegint per voler-los mostrar als seus seguidors.

També ens intentem afegir a totes les iniciatives que apareixen, com el #marçasiàtic, el #februssian o #labrilcatalà. A Instagram hi ha una comunitat de lectors en català molt activa i fins i tot hi ha un seguit de creadors de contingut que s’ha agrupat, el Racó Català.

A Tik Tok ens hem hagut d’adaptar a un nou llenguatge, entre l’estètica d’Instagram i l’humor de Twitter. Creia que era absolutament necessari que hi hagués contingut de llibres en català i, de fet, una de les meves primeres obsessions va ser generar creadors de contingut que parlessin de llibres, i vaig apostar moltíssim per fer créixer aquests perfils enviant-los llibres (creadores de contingut que ara també contacten editorials molt més grans i amb més mitjans). A poc a poc s’ha anat creant una comunitat molt bonica, i és fàcil entrar a Tik Tok i veure vídeos de (sobretot) noies comentant el darrer Petit Plaer que han llegit o fent vídeos estètics del seu cap de setmana amb el Petit.

Bé, la feina d’editora potser no és la que ens esperem després de veure com ens l’han pintada a les pel·lícules, llegint a la vora del foc en una butaca tranquil·lament... És molt més diversa, frenètica, activa, social i, sobretot, toca molt més de peus a terra.

Però ara que s’acosta Sant Jordi, no puc deixar de recordar els adolescents i joves que venien a comprar (fins i tot, un any, malgrat la pedregada) el seu Petit Plaer o Club Victòria, com l’abraçaven contra el pit i després compartien aquesta lectura amb els amics. Poder aportar el meu granet de sorra per acostar els clàssics al públic, i sobretot al públic jove, és meravellosament gratificant.